

■ ปรัชมัตถวิจารณ์
แม่ เกี่ยวกับ
พระคุณของแม่

ปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย
สิงหาคม ๒๕๒๖

พระธรรมโกศาจารย์
(พุทธทาสภิกขุ)

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดย ห้วนชื่อว่า **“ปรมัตตวิจาร์ณเกี่ยวกับพระคุณของแม่”** บางคน อาจจะนึกสงสัยว่า นี่เป็นการแทรกแซงของการบรรยายเกี่ยวกับ อิททัปปัจจยตาหรืออย่างไร อาตมารู้สึกว่าเป็นการแทรกแซง เพราะว่าถ้ารู้จักปฏิบัติเกี่ยวกับ **“แม่”** ให้ถูกต้อง มันก็เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับ **กฎของ “อิทัปปัจจยตา”** อยู่นั่นเอง แต่เนื่องจาก มีผู้ขอร้องให้พูดเรื่องเกี่ยวกับ **“แม่”** อาตมาก็ต้องยอมรับ เรียกว่าเกรงใจก็ได้เพราะเรามันทำงานร่วมกัน

แต่คิดดูอีกทีหนึ่งก็รู้สึก ว่าเราก็เป็นคนมี แม่ แม่จะเป็นเด็กหัวหงอกแล้วก็มีแม่ ใครๆ ก็ยังมีแม่ แม่ยังจำเป็นอยู่ แม่แก่เด็กหัวหงอกที่ต้องรับรู้ ขอให้นึกอย่างนี้กันทุกคน ถ้าเป็น

เด็กหัวหงอกแล้วยังสนองคุณของแม่ไม่ได้มันก็ดูอะไรอยู่ จึงเป็น
สิ่งที่ต้องศึกษาสำหรับเป็นตัวอย่างแก่เด็กที่ยังไม่หุงผ้าไปที่เดียว

ที่นี่ เราก็คจะได้พิจารณากันถึงคำว่า **“แม่”** ลिंगแรกที่
สุดที่จะต้องพิจารณาก็คือคำว่า **ทำไมภาษาบาลีซึ่งใช้กันอยู่เป็น
หลักนี้มีคำว่า “มาตาปิตา” คือแม่พ่อ ไม่เหมือนกับภาษา
ไทยที่พูดว่า พ่อแม่** ทั้งที่ประเทศอินเดียเป็นแม่แบบวัฒนธรรม
ของไทยเราทุกอย่างทุกประการ ภาษาอินเดียใช้คำว่า **“แม่พ่อ”**
แต่เราก็อิงมาใช้กลับกันว่า **“พ่อแม่”** ข้อนี้ก็จะเป็นสิ่งที่ควร
จะพิจารณา ว่าทำไมภาษาบาลีโดยเฉพาะจึงใช้คำว่า **“แม่และพ่อ”**

เอาตมาเห็นว่า เพราะ **“แม่”** มาก่อน ถึงก่อน หรือ
สอนก่อนแก่ลูกเล็กๆ นั้น ทำให้นึกถึง **“แม่”** ก่อน **“พ่อ”** หรือ
จะดูอีกทีว่าเด็กทารกเขาจะออกเสียงว่า **“แม่”** ได้ง่ายกว่า **“พ่อ”**
คือออกเสียงคำว่า **“มะ”** ได้ง่ายกว่า **“ปะ”** ออกเสียง ม. ง่าย
กว่าออกเสียง ป. เด็กคงจะพูดคำว่า **“แม่”** ได้ดีก่อนคำว่า **“พ่อ”**
ก็ได้ และเมื่อถึงพฤติการณ์ทั่วไปแล้ว แม่มาก่อนพ่อ สรุปล
ความแล้วก็อาจจะได้เห็นว่า **พ่อสร้างชีวิต แม่สร้างวิญญาน**
ข้อนี้ขอให้สนใจกันสักหน่อยว่า **“แม่”** สร้างวิญญานของลูก
ได้อย่างไร?

เราได้รับมรดกจากแม่ในเรื่องมรรยาท หรือการเป็นอยู่

มากกว่าพ่อ จะขอยกตัวอย่างที่แม่ได้ทำหน้าที่ของแม่ ในการ **สร้างนิสัยอันละเอียดให้แก่ลูก** เช่น ในความเรียบร้อย แม่ กวดขันให้ล้างจานข้าวให้สะอาด ให้เรียบร้อย และเก็บให้เรียบร้อย เลือเสื้อผ้าต้องเรียบร้อย ปลูกที่นอนเรียบร้อย ล้างมือล้างเท้า สะอาด

แม่สอนให้ประหยัด เกิดนิสัยประหยัดแม่บังคับให้ใช้น้ำ ล้างเท้าอย่างประหยัด ใช้น้ำอาบแต่ประหยัด ใช้ไฟอย่างประหยัด เชือกผูกของ กระดาษห่อของ เศษกระดาษที่พอจะทำเชื้อไฟได้ ลักนิดหนึ่งก็ยั้งต้องประหยัด

แม่สร้างนิสัยอ่อนน้อมต่อมตน แม่สอนว่ายอมแพ้ นั้นไม่ถือว่าเป็นการเสียเกียรติ เพราะให้เรื่องมันระงับไป แต่ก็ไม่ต้องเสียหายอะไรเพียงแต่ว่าต้องยอมแพ้ มันเป็นการปลอดภัยและใครๆ ก็รักคนที่ยอมแพ้ไม่ให้เกิดเรื่อง

แม่สอนให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แม่สอนว่าให้ลูกแมวได้ กินข้าวก่อน แล้วคนจึงกิน สัตว์เดรัจฉานเป็นเพื่อนของเรา คนขอทานเป็นเพื่อนของเรา คนไร้ญาติขาดมิตรมาตายอยู่ตาม ทำน้ำ ก็จะต้องเอื้อเฟื้อ **ถ้าเรากินเองมันก็ถ่ายออกหมด ถ้าเราให้เพื่อนกินมันอยู่ในหัวใจของเขายาวนานนัก**

แม่อบรมนิสัยให้รักน้องให้รักเพื่อน แม่สอนว่าน้อง

เอาเปรียบพี่ได้ แต่พี่เอาเปรียบน้องไม่ได้ น้องโกงพี่ได้ แต่พี่โกงน้องไม่ได้ อย่างนี้เป็นต้น

แม่สอนให้ดูว่า ไก่ไม่มีเห็บเพราะว่ามันช่วยจิกให้กันและกัน ลูกไก่เล็กๆ ยังช่วยจิกเห็บให้ลูกไก่ตัวใหญ่ เห็บที่มันอยู่ตามหน้าตามหางอนซึ่งจิกเองไม่ได้ แต่ไก่ก็ไม่มีเห็บ **เพราะมันปฏิบัติหน้าที่เพื่อนของกันและกัน** แม้แต่ว่าลิงมันก็หาหาให้แกกันและกัน สุนัขมันก็ยังคงกัดหมัดให้แกกันและกัน ตรงที่ที่มันกัดเองไม่ได้ เราจึงต้องมีเพื่อน

แม่อบรมนิสัยกตัญญูรู้คุณ ให้เด็กเล็กๆ ช่วยทำงานให้แม่บ้าง ทำอะไรไม่ได้มากก็เพียงแต่ช่วยตักน้ำพริกแกงให้ก็ยังดี เหยียบขาให้แม่หાયเมื่อย เอาใจใส่มือแม่เจ็บไข้ นี่ปฏิบัติกันมาจนเป็นนิสัย เคารพคนแก่คนเฒ่า พระเจ้าพระสงฆ์ ประนมมืออยู่ตลอดเวลา

ให้ปลูกฝัง คือว่าให้ใช้เวลาว่าง ปลูกพริก ปลูกมะเขือ ปลูกตะไคร้ ดอกมะลิ ดอกราตรี แม่แต่สับปะรด กล้วย ก็ยังสอนให้ปลูก แล้วยังสอน**คาถากันขโมย**ให้ด้วยว่า **“ถ้านกกินเป็นบุญ ถ้านกกินเป็นทาน”** อตมายังจำได้อยู่กระทั่งบัดนี้ว่าถ้านกกินให้ถือว่าเราเอาบุญ ถ้านกขโมยเอาไปก็ถือว่าให้ทาน แล้วมันก็จะไม่ถูกขโมยเลยจนตลอดชีวิต กลายเป็นให้ทานไปเสีย

ทุกที ถ้าสัตว์มากินก็เอาบุญ ก็ไม่ต้องฆ่าสัตว์ไม่ต้องยิงสัตว์

แม่อบรมนิสัยห้ามเล่นการพนัน แม้แต่หมากรุกก็ไม่ได้ ห้ามเรื่องดนตรี เราชอบต้องแอบเล่น เรื่องชนไก่ กัดปลา นั้นไม่ต้องพูด เรื่องเหล้า เรื่องบุหรี่นี้มันเกลียดเอง แม่ไม่ต้องห้าม พ่อและอาก็ไม่เคยแตะต้องสิ่งเหล่านี้ เด็กๆ เป็นเด็กๆ เห็นคนสูบกัญชาสูบบุยาแดงด้วยกล้องไม้ไฟเสียงโคลกๆ นั้น รู้สึกว่าเขาเป็นวีรบุรุษ แต่เราก็ไม่กล้าลอง

ทั้งหมดนี้ได้อุปนิสัยมาจากแม่ที่คอยจ้ำจี้จ้ำไช ว่ากล่าว อยู่เสมอ นี้ดูเถอะว่า **แม่สร้างอุปนิสัย สร้างดวงใจ พร้อมกับที่พ่อช่วยสร้างชีวิต** โดยส่วนใหญ่หรือโดยส่วนรวม แม่อยู่วงใน พ่ออยู่วงนอก

ควรจะดูต่อไปถึงปัญหาว่า เดียวนี้ในบ้านเมืองเรามีปัญหา เด็กๆ ไม่เคารพ ไม่รัก ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ ชวนกันเป็นอันธพาลมากขึ้น เพราะเขาไม่รู้เรื่องแม่ ปัญหากำลังขยายตัว เพราะเด็กไม่รู้ว่า **“แม่” นั้นคืออะไร แม่บางคนเสียอีกก็ไม่รู้ว่าความเป็นแม่คืออะไร** นี้ก็มีอยู่เหมือนกัน เพราะเด็กๆ เหล่านี้ไม่รู้ว่า การทำให้พ่อแม่ร้อนใจน้ำตาตกนั้น เป็นความเลวร้ายอย่างใหญ่หลวง เขาจึงยังกระทำกันอยู่ ดังนั้นเราจะต้องสอนให้เขารู้ว่า **“แม่” คืออะไร**

แม่คืออะไร? เป็นสิ่งที่ทุกคนควรรู้ และรู้โดยปรมัตถ์
 ชั้นลึกซึ้ง เนื้อความลึกซึ้ง โดยปรมัตถ์แล้วเราต้องกล่าวว่า แม่
 เป็นผู้สร้างโลก โลกจะดีหรือเลวก็เพราะคนในโลกมันดีหรือเลว
 คนในโลกมันจะดีหรือเลวก็เพราะแม่ได้สร้างอุปนิสัยคนเหล่านั้น
 มาอย่างไร ถ้าสร้างมาดี คนมันดี โลกนี้มันก็ดี ถ้าสร้างมาไม่ดี
 โลกนี้มันก็ไม่ดี จึงเห็นได้ว่า **“แม่” อยู่ในฐานะเป็นผู้สร้าง
 โลกราวกับว่าเป็นพระเจ้า แม่เป็นผู้สร้างดวงวิญญาณ
 ของลูก**

แม่ต้องไม่ไปทำหน้าที่ “พ่อ” ถ้าทำหน้าที่พ่อ พ่อก็จะ
 ว่างงาน แล้วโลกก็จะเลวลง เพราะไม่มีใครกลมเกลียดวง
 วิญญาณ บางพวกเขาแก้ตัวว่ารายได้ไม่พอ แม่ต้องไปช่วยทำงาน
 หารายได้ นั่นมันหลับตาพูด เพราะมันไม่มองดูว่า มันเป็นการ
 เสียหายมากกว่าได้ ถ้าแม่จะต้องช่วยพ่อทำงานก็ต้องไม่ให้เสีย
 หน้าที่ของแม่ คือ ทำงานชนิดที่ดูแลลูกไปพลางก็ยังได้ คนบาง
 พวกเขายังเอาลูกสะพายหลังไปด้วยเมื่อไปทำงาน เพื่อว่าไม่อยู่
 ห่างจากลูก

แม่อบรมความเก่งในบ้าน พ่ออบรมความเก่งนอกบ้าน
 ในสังคมที่กว้างกว่า แต่แล้วแม่ก็สร้างอุปนิสัยลูกมากกว่าพ่อ เรา
 ได้รับมรยาตอุปนิสัยต่างๆ นานา ติดเนื้อติดตัวมาจนถึงกระทั่ง
 วันนี้ อุปนิสัยประหยดก็ดี สุภาพก็ดี ขยันขันแข็งก็ดี มาจากแม่
 โดยตรง เรียกว่า**เป็นเนื้อเป็นตัวมาเพราะการอบรมของแม่**

เรายอมรับว่า พ่อช่วยให้เรามีอาหารกินให้ปลอดภัย แต่แม่อีกยังคงช่วยสร้างดวงวิญญาณของเราอยู่ พ่อรักเราอยู่นอก แต่แม่รักเราอยู่กับอก ถึงกับว่ากินเลือดในอกแม่ คือนมของแม่ เรียกว่ามีการถ่ายพันธุ์ อุบนิสัยมากที่สุด นักเลงผสมไก่ผสมปลากัดเขาบอกให้ฟังว่า การเลือกพันธุ์ผสมนั้น เขาเลือกตัวเมียมากกว่าตัวผู้ เขาจะเลือกพันธุ์ตัวเมียที่ดีที่สุด มาเป็นแม่พันธุ์ พ่อพันธุ์ไม่ค่อยสำคัญนัก อย่างนี้ก็เป็นสิ่งที่น่าฟัง

ที่นี้ก็จะพูดถึงการอบรม อบรมลูก บางคนสอนลูกไม่ให้ไหว้ใคร เพราะว่ากลัวจะเป็นทาสความคิด ความเห็นของใคร บางคนก็สอนให้ลูกไหว้ใคร จนไม่ต้องทำอะไรเสียเลย อย่างนั้นมีนั้ ผิดทั้งสองอย่าง อาตมาคิดว่าเราควรจะสอนลูก ให้รู้จักเลือก ว่าควรจะไหว้ใครดีกว่า ดีกว่าที่จะให้ไหว้ไปตะพึด ดีกว่าที่จะไม่ไหว้เสียเลย ลูกจะรู้จักเลือกไหว้ จะรู้จักผิตชอบชั่วดีในการรู้จักเลือกไหว้ เป็นการดีกว่าที่จะไม่ให้ไหว้ใครเสียเลย

ในวันแรกของโรงเรียนอนุบาล เด็กๆ ควรจะเรียนกัน แต่ว่า “แม่คือใคร?” อย่างนี้ดีกว่าเรียนหนังสือ ไม่ต้องอุตรีให้เรียนภาษาต่างประเทศ ไปตั้งแต่ชั้นอนุบาล โตแล้วก็รู้ว่าแม่นี้คืออะไร แม่มีบุญคุณอย่างไรก็ไม่รู้

แม่ควรจะอบรมนิสัยจิตใจ ให้ลูกมันมีความรู้ลึกสูง

แม่ควรจะไปร้านอาหารที่อร่อยๆ ของเล่นหรือของแต่งตัวที่มีราคาแพง แล้วก็บอกลูกว่า **“ทั้งหมดนี้เรามีไว้สำหรับทำให้เราโง่”** เด็กๆ จะรู้จักคิดไปตั้งแต่เล็ก ว่า ทั้งหมดนี้มันมีไว้สำหรับทำให้เราโง่อย่างไร? ของแต่งตัวสวยๆ ของกินอร่อยๆ ของเล่นตุ๊กตาที่น่ารัก อะไรก็ตามทั้งหมดนี้ แม่จะบอกว่ามีไว้สำหรับทำให้เราโง่ แล้วลูกมันจะคิดอย่างไร มันจะมีผลอย่างไรก็ค่อยรู้กันเอง

สอนให้ลูกรู้ว่าเราจะต้องทำอะไร เราควรมีอะไร ควรกินอะไร ควรใช้อะไร ควรบูชาอะไร ควรทนุถนอมอะไร จึงจะเป็นการถูกต้องที่สุด บอกให้ลูกรู้ว่า **เรื่องกินก็ดี เรื่องกามก็ดี เรื่องเกียรติก็ดี มันมีลักษณะเหมือนกับตาบสองคม** ใช้ไปทางหนึ่งก็วินาศ ใช้ไปทางหนึ่งก็เจริญ เด็กๆ ควรจะรู้ปรมัตถ์เรื่อง “ตัวกู-ของกู” ดีอย่างไร เสียหายอย่างไร ทีละเล็กทีละน้อย ขึ้นมาตามความสมควร ตามความเหมาะสม

เด็กๆ จะต้องรู้จักอดทน เสียสละเพื่อแม่ ให้สมกับความเจ็บปวดที่แม่ได้รับเมื่อคลอดเรามา ให้เด็กๆ เขารู้จักมีอะไร เพื่อได้ทำหน้าที่ให้ถูกต้องเป็นผาสุก ไม่ใช่เพื่อยึดมันถือมัน ลูกควรจะรู้ว่าเราเกิดมาเพื่ออะไร จะปฏิเสธการเกิดมานี้ไม่ได้ เพราะมันเกิดมาแล้ว มันมีแต่ว่าต่อไปจะต้องทำอะไร

ที่นี้จะพูดถึงข้อที่ว่า แม่พ่อจะต้องส่งเสริมลูกอย่างไร คือ ส่งเสริมสติปัญญาดีอย่างไร **เด็กฯ ทารกมีสติปัญญาดี แห่งการรักดี** คุณเกิด พอเราบอกว่า “ดี-ดี” เขาก็ดีใจ ตบพุง แป๊ะๆ แป๊ะๆ เด็กๆ ก็ชอบทำงาน ชอบขอมาทำงาน บอกว่านี่ หนูทำเอง นี่หนูทำเอง จะต้องส่งเสริมสติปัญญาดีแห่งการชอบทำงานนี้ให้ยิ่งขึ้นไปตลอดชีวิต

เด็กๆ จะต้องรู้จักรักผู้อื่น รู้จักสังคัมกับผู้อื่น เราจะต้องช่วยเพื่อน เราจะต้องมีเพื่อน ถ้าเราไม่ช่วยเพื่อน เราก็อยู่ไม่ได้ แล้วเราก็จะกลายเป็นคนมีนิสัยที่เลว เด็กๆ ทำงานให้สนุก รู้จักเป็นสุขเมื่อกำลังทำงาน ที่รู้สึกว่าเป็นความถูกต้อง เป็นสุขที่แท้จริง ไม่ต้องใช้เงิน เด็กคนไหนโตขึ้นก็จะรู้จักแสวงหาความสุขใจ โดยไม่ต้องใช้เงิน ชีวิตกับการงานนั้นต้องเป็นสิ่งเดียวกันไปเสียเลย งานคือเกียรติยศสูงสุดของคน การทำงานให้สนุกนี้เป็นหลักสำคัญที่สุด คือการเดินทางถูกต้องตามกฎหมายของ **“อิทัปปัจจยตา”** ใครทำงานสนุก คนนั้นเดินตามกฎหมาย **“อิทัปปัจจยตา”** อย่างยิ่ง

ที่นี้ลูกโตแล้ว ลูกโตขึ้นมาเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ควรจะชี้ให้เห็นในส่วนที่ลึกขึ้นไป ในฐานะเป็นปรมาตม์ ให้รู้ว่า **กามารมณ์กับการสืบพันธุ์นั้นเป็นคนละเรื่องกัน** กามารมณ์เป็นเรื่องของกิเลส มีผลคือบ้ำวบเดียว บ้ำวบเดียว เป็นเรื่องของกามารมณ์ อย่าไปหลงเป็นทาสมัน แต่เรื่องสืบพันธุ์นั้นเป็น

หน้าที่ของมนุษย์ ต้องประพฤติกระทำอย่างถูกต้อง เดียวนี้คนหนุ่มคนสาวเอาเรื่องกามารมณ์ไปปนกับเรื่องการสืบพันธุ์ แล้วปฏิบัติผิดๆ ถ้าปฏิบัติผิด มันก็เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ เพราะเกิดมาเป็นทาสของกามารมณ์ ใครเขาจะหลงใหลก็ตามใจเขาเราไม่เอา

ไม่ต้องแต่งงานสมรสเพราะว่ากิเลสต้องการ แต่ต้องแต่งงานเพราะความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ว่าเราต้องมีหน้าที่สืบพันธุ์ไว้ สืบพันธุ์มนุษย์ไว้ ให้มนุษย์เดินทางไปถึงนิพพานให้จงได้ ช่วงคนนี้ไปไม่ถึง ช่วงคนนั้นก็ไปให้ถึง การแต่งงานเพื่อแบ่งภาระกันให้มนุษย์ได้ทำหน้าที่ของมนุษย์สมบูรณ์ สะดวก โดยเร็วและโดยง่าย การแต่งงานเพื่อเป็นคู่คิด เพื่อช่วยกันให้เกิดความง่ายในการก้าวไปข้างหน้า เพื่อความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์ แม้จะพูดว่าเป็นเพื่อนเดินทางไปสู่นิพพานก็ไม่ผิด แต่คนเขาจะหัวเราะเยาะนั่นมันคนโง่ ไม่ต้องไปสนใจ

การสมรสการแต่งงานเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระความยาก ความลำบากของความเป็นมนุษย์มันง่ายเข้า ไม่ใช่เพื่อมาหลงใหลในกามารมณ์ เหมือนที่เขาทำกันอยู่โดยมาก เสียสละทุกสิ่งทุกอย่างแพงมาก เพื่อการสมรสและแต่งงาน แต่เพื่อกามารมณ์ ไม่ได้เพื่อการก้าวหน้าไปของความเป็นมนุษย์ สู้จุดหมายปลายทางของความเป็นมนุษย์ แต่ระวังให้ดี การพูดอย่างนี้มันถูกแต่ทุกที มีผู้เอาไปพูดต่อ ก็ไม่พ้นจากการถูกตำ แต่เอาตมา

ก็ยิ่งขอพูดอยู่อย่างนี้ แม่จะสอนลูกๆ ให้รู้ว่า ชีวิตคืออะไร การสมรสคืออะไร ใครจะดำก็ตามใจ เราจะทนทำไปเพื่อการบูชาคุณของแม่เองนั่นก็ยิ่งได้

แม่ทั้งหลายล้วนแต่ต้องการให้ลูกรอด และต้องการให้ลูกไปได้ไกลกว่าพ่อแม่ด้วยกันทั้งนั้น

นี่วันแม่ สรุปความวันนี้เป็น วันแม่ ต้องพูดกันถึงหน้าที่ของแม่ ต้องพูดกันถึงพระคุณของแม่ ในแง่ที่เป็น *ปรมัตถวิจาร์ณ* คือ พินิจพิจารณากันในส่วนลึกของความหมาย เรียกว่า *ปรมัตถวิจาร์ณ* การพูดอย่างนี้ก็ยังคงอยู่ในชุดของการบรรยายเรื่อง ปรมัตถธรรมกลับมา เพื่อเป็นรากฐานของศีลธรรม การปฏิบัติให้ถูกต้องต่อแม่ ต่อพ่อ หรือแม่พ่อปฏิบัติถูกต้องต่อลูก นี่ก็เป็นเรื่องศีลธรรมที่เว้นไม่ได้ ที่จำเป็นที่สุด แต่การที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องโดยแท้จริงนั้น ต้องมีความรู้ในส่วน ปรมัตถธรรม คือในส่วนลึกที่สุด ที่มองเห็นยาก ต้องใช้สติปัญญาพิจารณาว่า ความเป็นพ่อคืออะไร ความเป็นแม่คืออะไร ความเป็นลูกคืออะไร กระทั่งความเป็นหลาน เหลนสืบๆ ไปคืออะไร เขาก็จะปฏิบัติได้ถึงความหมายในส่วนลึก จะได้รับประโยชน์ในส่วนลึก มิใช่สักว่า เกิดมาแล้วก็หลงไหลในกามารมณ์ อย่างดีก็สืบพันธุ์ในลักษณะเหมือนกับที่สัตว์เดรัจฉานสืบพันธุ์ ไม่มีความมุ่งหมายอะไรมาก

ไปกว่านั้น นี่ก็เพราะไม่รู้ว่าเป็นใคร ไม่รู้ว่าแม่คือผู้สร้างดวงวิญญาณของลูก ตั้งแต่วันแรกที่ลูกเกิดมา

แม่ทำหน้าที่อย่างหนึ่ง พ่อทำหน้าที่อย่างหนึ่ง ถ้าให้แม่ไปทำหน้าที่ของพ่อ โลกนี้ก็จะไม่มีแม่แล้วมันจะเป็นอย่างไร มันจะเกิดความทรมานในด้านจิตด้านวิญญาณ ด้านอุปนิสัยอย่างไร มันจะไม่มีสิ่งผูกพันอันลึกซึ้งในเรื่องความรักในเรื่องความกตัญญู มันไม่สมกับที่ว่าคำว่า “แม่” นี้มาก่อนคำว่า “พ่อ” ในภาษาธรรมะ ภาษาบาลี ภาษาศาสนาจะพูดว่า “มาตาปิตา” ว่า “แม่พ่อ” ไม่ได้พูดว่า “ปิตามาตา” ไม่เคยพบเลย เพราะ “แม่” มีความสำคัญในส่วนที่มาก่อนๆ ลูกจะเรียก “แม่” ซัดก่อนทีจะเรียก “พ่อ” คำว่า “แม่” ออกเสียงง่าย สำหรับลูกเด็กทารกอย่างนี้เป็นต้น

ขอให้สนใจว่า แม่จะนำหน้าในการสร้างอุปนิสัยชีวิตวิญญาณในด้านลึกของลูก เราจึงควรที่จะพิจารณากันในลักษณะที่ว่าเป็นปรมาตตวิจาร์ณ ปรมาตตธรรมอย่างนี้มาแล้ว ศีลธรรมก็จะมีรากฐาน คือจะมั่นคง จะก้าวหน้า จะถูกต้อง จะลึกซึ้ง มันเป็นกฎของอิทัปปัจจยตา “อย่างนี้เอง” ชีวิตทุกก้าวย่าง ต้องเดินตามกฎของอิทัปปัจจยตา ไม่ว่าจะอยู่เป็นชวานาหรือว่าจะบรรลุนิพพานมันเป็นกฎที่เฉียบขาดว่า เราทุกคนจะต้องเดินให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติอันเฉียบขาด เหมือนกับพระเป็นเจ้า

แม่ก็มีหน้าที่สร้างโลกเหมือนกับพระเป็นเจ้า

เพราะเกิดมาก็สร้างอุปนิสัยของเด็กๆ ทุกคนในโลก จนโตขึ้นแล้ว ก็จะได้เป็นพลโลกที่ดี แม่ก็สร้างโลกนี้เหมือนกับพระเจ้าสร้างโลกและก็ได้โดยกฎของพระเจ้าผู้สร้างโลก คือกฎอิทัปปัจจยตา นั่นเอง จะเดินตามกฎของอิทัปปัจจยตา ไม่ว่าจะอยู่เป็นชานาหรือว่าจะบรรลุนิพพาน พูดอย่างนี้ก็หมายความว่าพูดให้มันหมดจดสิ้นเชิงว่าจะอยู่กันในระดับต่ำเป็นชานาหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง มันก็ต้องเดินตามกฎของอิทัปปัจจยตา แม่ของชานาก็ต้องเป็นแม่ที่ถูกต้อง เป็นแม่ที่เป็นอาจารย์ของลูกที่ดี เป็นพระพรหมของลูกที่ดี เป็น "อาหุเนยยบุคคล" ของลูกที่ดี ไม่มีอะไรดีไปกว่าแม่ในแง่หนึ่งของลูกแต่ละคนๆ จึงว่า แม่จะอยู่เป็นชานาก็ต้องเดินตามกฎของอิทัปปัจจยตา

ที่นี้ ถ้าจะก้าวหน้าหรือบรรลุนิพพานอันสูงสุด ก็ยังต้องเดินตามกฎของอิทัปปัจจยตาให้ถูกต้องทุกกระเบียดนิ้ว เป็นลำดับๆ ไป ก็จะไม่เหลือวิสัยที่ว่าคนเราจะบรรลุนิพพาน คือมีชีวิตอันเยือกเย็นที่นี้และเดี๋ยวนี้ ไม่ต้องรอดตายแล้ว ถ้าปฏิบัติเพื่อความเยือกเย็นถูกต้องได้ที่นี้และเดี๋ยวนี้ ตายแล้วก็ไม่ต้องสงสัย เรียกว่ามีชีวิตเยือกเย็นกันที่นี้ เดี่ยวนี้ จะได้รับประโยชน์กว่า ถ้าที่นี้เดี๋ยวนี้ได้รับ ตายแล้วก็ไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องเป็นห่วงต่อเรื่องตายแล้ว ขอแต่ให้ทำให้ถูกต้องที่นี้และเดี๋ยวนี้อย่างครบ

ถั่วสนมบุรณ ก็เป็นการรับประกันตลอดไป

นี่ แม่จะต้องปลุกฝังความรู้อันนี้ให้แก่ลูก ลูกก็จะเดินถูกทาง มันก็จะพร้อมที่จะเป็นแม่ที่ดีเป็นพ่อที่ดีสืบต่อๆ กันไปในอนาคต ทั้งหมดนี้เราเรียกว่า “ปรมัตถวิจารณ์เกี่ยวกับพระคุณของแม่” คุณพระคุณของแม่ในด้านลึก แล้วก็จะได้เคารพรักกตัญญูเชื่อฟังพ่อแม่อันอย่างสูงสุด เพื่อเตรียมตัวให้เป็นพ่อแม่ที่ดีสืบไปในเมื่อถึงรอบเวรของตนเข้า

ปรมัตถวิจารณ์นี้ ขอให้เป็นที่สนใจแก่บุคคลทั้งหลายที่เป็นพ่อเป็นแม่ ให้เป็นความรู้ที่ต้องใช้ทั้งแก่เด็กที่ยังอมมือ และแก่เด็กที่หัวหงอกแล้ว อย่าได้มีอะไรผิดพลาดในเรื่องหน้าที่ของแม่และลูกต่อไปอีกเลย หวังว่าพ่อแม่และลูกหลานทั้งหลายจะมีความรู้เรื่องนี้ได้อย่างเพียงพอ ปฏิบัติแล้วไม่บกพร่องในหน้าที่ของตนๆ จะได้ประสบความสุขในฐานะที่เป็นมนุษย์อยู่ทุกทิพารাত্রีกาลเป็นแน่นอน

ขอให้ความหวังอันนี้จงสำเร็จสมตามความปรารถนา เพราะว่าเรามีความเป็นพุทธบริษัทที่แท้จริง มีความเชื่อถูกต้อง มีความพากเพียรถูกต้อง มีความกล้าหาญอย่างถูกต้อง แล้วเป็นอยู่ด้วยความถูกต้องนั้น เป็นสุขอยู่ทุกทิพารাত্রีกาลเทอญ.

พระคุณของแม่
คือ
สันติภาพของ
โลก

ปาฐกถาธรรมในโอกาสวันแม่

๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๒

สวนโมกขพลาราม

พระธรรมโกศาจารย์

(พุทธทาสภิกขุ)

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย

การบรรยายประจำวันเสาร์แห่งวันนี้ ขอเปลี่ยนแปลงจากที่เคยบรรยายมาตามลำดับ คือบรรยายเรื่องเลิกอายุ จะให้ครบชุด แต่พอมาถึงวันเสาร์วันนี้ เพี้ยนตรงกับวันแม่ ก็มีความคิดว่าควรจะพูดเรื่องวันแม่ เพราะว่าหนึ่งปีมีครั้งเดียว แล้วก็มีการขอร้องว่าควรจะบรรยายวันแม่ อาตมาก็เลยเปลี่ยนความคิดว่าบรรยายวันแม่ เว้นการบรรยายเรื่องเลิกอายุไว้สักเสาร์หนึ่งก่อน เสาร์หน้าถ้ามีการบรรยายอีกก็จะบรรยายต่อกว่า จะครบสมบูรณ์เกี่ยวกับการเลิกอายุนั้น

หัวข้อบรรยายในวันนี้ก็คือ **“พระคุณของแม่คือสันติภาพของโลก”** ขอให้ท่านทั้งหลายพยายามทำความเข้าใจ

ใจเกี่ยวกับคำว่าแม่ ว่าลูก ว่าพระคุณของแม่ แล้วก็จะเป็น
สันติภาพของโลกได้อย่างไร

สิ่งแรกที่เราจะต้องทำความเข้าใจกันก่อนคือคำว่า **“แม่”**

แม่คือมารดาของโลก พยางค์เดียวว่าแม่ แต่ความ
หมาย ของมันครอบคลุม คือเป็นมารดาของโลก เป็นมารดา
ของจักรวาล ถ้าไม่มีแม่ สิ่งเหล่านี้ก็ไม่เกิดขึ้น แม่สร้างโลกทยอย
ต่อๆ กันมาในลักษณะของลูกสร้างลูก ลูกสร้างลูก คือแม่สร้าง
โลกอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

เดี๋ยวนี้ คำพูดได้เกิดขึ้นแล้วว่า คำว่า “แม่” หรือคำว่า
“พ่อ” ภาษาไทยเรา หรือภาษาที่คล้ายกันก็มีอยู่หลายภาษา เรียก
แม่ด้วยอักษรหมวด “มะ” และเรียกพ่อด้วยอักษรหมวด “ปะ”
แม้ภาษาอินเดียที่เป็นภาษาบาลีก็คล้ายกัน เรียกแม่ว่า “มาตา”
เรียกพ่อว่า “ปิตา” คือ “มะ” กับ “ปะ” เหมือนกัน “มะ” กับ
“ปะ” นี้วิเศษที่สุด เป็นคำพูดที่เล็งถึงพ่อแม่หลายประเทศ
คือหลายชาติ หลายภาษา หลายเชื้อชาติ เรียกว่าจะแทบทั่วทั้ง
เอเชียก็ได้

คำว่า “มารดาบิดา” นี้ เป็นคำที่ต้องสนใจในความหมาย
ทำไมจึงว่า “มาตา” ก่อน “ปิตา” คือ “แม่และพ่อ” ภาษาไทย
ที่ถอดมาจากภาษาบาลี “แม่และพ่อ” เพิ่งเปลี่ยนเป็น “พ่อ

และแม่” เมื่อสืบอิสระในทางภาษาไทย คำว่า “แม่” เป็นคำที่มา ก่อนคำว่า “พ่อ” ดูเอาเองตามความรู้สึกของทารก หรือเหตุการณ์ ที่เกี่ยวกับทารก ทารกเกี่ยวข้องกับแม่มาก จนรู้จักเรียกแม่ก่อน เรียกพ่อ และก็ง่ายสำหรับปากที่จะพูดว่าแม่ ง่ายกว่าที่จะเรียก ว่าพ่อ ทั้งลูกคนและลูกสัตว์อยู่กับแม่มาตั้งแต่แรกมากกว่าอยู่กับ พ่อ สัตว์ในบ้านเรื่อนักเหมือนกัน มันอยู่กับแม่มากกว่า สัตว์ ในป่าเป็นฝูงเป็นโขลงอยู่ในป่า ลูกมันก็อยู่กับแม่ ไม่ค่อยได้อยู่กับ พ่อ สัตว์ในน้ำในอากาศ ลูกก็อยู่กับแม่ โดยเฉพาะปลาเป็น ฝูงๆ ลูกปลาอยู่กับแม่ทั้งนั้น คำว่า “แม่” มีความหมายแก่ลูก สัตว์มากอย่างนี้ จะเป็นเพราะเหตุนี้แหละ คำว่าแม่และพ่อ จึงได้เกิดขึ้น แทนคำว่าพ่อและแม่ คือคำว่า “มาตาบิดา” ใน ภาษาบาลี

ยังมีอะไรที่แปลก ที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งคือ คำว่าพ่อ กลายเป็นตัวเมียไปเสียก็มี คือ พ่อกลายเป็นแม่ไปเสียก็มี เช่น ว่าพ่อฝูง ฝูงช้าง ฝูงควาย ที่เป็นพ่อฝูงกลายเป็นตัวเมียแก่ง เป็นพ่อฝูง นี้คำว่าพ่อกลายเป็นแม่ เพราะความหมายของคำ ว่าแม่สำคัญกว่า ฝูงแพะ ฝูงแกะ ตัวที่เป็นพ่อฝูงเป็นตัวเมียแก่ง ทั้งนั้น อิทธิพลของคำว่า “แม่” มีมากถึงขนาดนี้

ฝูงช้าง ฝูงควาย ฝูงสัตว์ป่าที่อยู่เป็นฝูงๆ พอเกิดอันตราย ขึ้นมา ใครจะช่วยลูกอ่อน พอลูกเกิดพลัดจากฝูงใครจะมาอยู่

กับลูก ก็ตัวแม่ทั้งนั้น ไม่ใช่ตัวพ่อเลย ความสำคัญระหว่างแม่กับลูกมีมากกว่าระหว่างพ่อกับลูก **ถ้าเกิดอันตราย ตัวที่จะต่อสู้เพื่อให้ลูกรอดนั้นได้แก่แม่** อาตมาเห็นแม่ไก่ เหยี่ยว มันจะมาเอาลูก แม่มันต่อสู้ไม่คิดตาย พ่อไม่รู้อยู่ที่ไหน จะมาตุลกันดูเห็นจะไม่ค่อยมี แต่แม่นี่ยอมอุทิศชีวิตสู้กับเหยี่ยวเพื่อให้ลูกรอดชีวิต แม่ต่อสู้เพื่อให้ลูกรอดชีวิตจนแม่ไม่คิดว่าตัวจะตาย สัตว์ในป่าก็เหมือนกันเมื่อเกิดอันตรายแก่ลูก ผู้ที่จะช่วยลูกอย่างไม่คิดชีวิตก็คือแม่ ดูความหมายของแม่ให้ดีๆ

ที่นี้ลูกเติบโตขึ้นมาด้วยอะไร มันเติบโตขึ้นมาด้วยเลือดในอกของแม่ **น้ำนมคือเลือดในอกของแม่** เลือดในอกของแม่แปรสภาพเป็นน้ำนม เลี้ยงลูกมาจนโต ลูกโตขึ้นมาด้วยเลือดในอกของแม่แท้ๆ แม่ได้รับความเจ็บปวดมากในการคลอดลูก ในการเลี้ยงลูก อะไรต่างๆ เหล่านี้ เหน็ดเหนื่อยเจ็บปวดมากกว่าพ่อ จะเป็นเพราะเหตุนี้ ในคำบาลีจึงเอาคำว่า “แม่” ไว้ก่อนคำว่า “พ่อ” มีความหมายสำคัญเป็นที่รู้จักกันมา แม้ในพวกนกเงือกผสมไข่ชน ผสมปลากัด ถ้าเขาจะเลือกเอาพันธุ์ที่ดีขึ้นมา เขาเลือกแม่ พ่อไม่ค่อยจะสนใจ แม่พันธุ์ดีลูกที่ออกมาจะเป็นสัตว์ที่ดีตามที่ต้องการ ปลากัดก็ดี ไก่ก็ดี หรือสัตว์ชนิดเดียวกันนั้น เขาเลือกพันธุ์แม่เป็นฝ่ายสำคัญมากกว่าฝ่ายพันธุ์พ่อ

ลูกอยู่กับแม่นานๆ จนกว่าจะแยกจากกันนี้นาน พ่อนี้

แยกกันเมื่อไหร่ เร็วเกินไป กินนมแม่ นอนกับแม่ อยู่กับแม่ จึงถ่ายทอดอะไรๆ ที่มีค่าจากแม่มากกว่าจากพ่อ นี่กล่าวตามธรรมดา ถ้าแม่ไม่ตายเสีย ถ้าแม่ซึ่งตายเสียก่อนมันก็เป็นอย่างอื่นไป แต่ตามปกติแล้วมันถ่ายทอดจากแม่มากกว่า ลูกมีความสัมพันธ์กับแม่มากจนไม่รู้จะใช้คำไหนที่ถูกต้องนะ จะใช้คำว่า “ลูกของแม่” หรือ “แม่ของลูก” ลองคิดดู พูดลำบาก พูดว่าแม่ของลูกก็ถูก พูดว่าลูกของแม่ก็ถูก แต่ไม่รู้คำไหนจะมีความหมายมากกว่า นี่ดูความสัมพันธ์กับแม่ หรือระหว่างแม่กับลูก ลูกจึงควรรับรู้หรือควรรู้กันไว้ให้ถูกต้องว่า **แม่นั้นคืออะไร?**

เดี๋ยวนี้เราพูดกว้างไกลกันไปอีกทางหนึ่งว่า แม่นั้นไม่ใช่แม่ของลูก แต่เป็นแม่ของโลก แม่ของลูกมันน้อยไป มันเล็กไป พระคุณของแม่ใหญ่กว้างกว่านั้น ใครจึงพูดว่าแม่ของโลก เป็นมารดาของโลก **“เพศแม่” หรือ “ความเป็นแม่” คือ ความ เป็นมารดาของโลกทั้งหมด** เราใช้คำว่าจักรวาลก็ได้ เว้นไว้แต่พวกที่มันไม่ต้องเกิดจากแม่ในบรรดาสัตว์ที่ต้องเกิดจากแม่ รวมอยู่ที่แม่ แม่เป็นมารดาของสัตว์เหล่านั้นทุกชนิด เท่านี้พอหรือยังที่จะเห็นว่าแม่สำคัญอย่างไร พ่อสำคัญอย่างไร แล้วทำไมจึงเกิดลูกเนรคุณเล่า ไม่รู้จักคุณพ่อแม่ ทั้งที่ความจริงพ่อแม่กับลูกมันเป็นเป็นอย่างนี้

ที่นี้ก็อยากจะให้ข้อสังเกตว่า ในศาสนาหรือวัฒนธรรม

ที่ถึงขั้นศาสนา มันมีอยู่ส่วนหนึ่งที่เดียวที่ทำให้รู้คุณของพ่อแม่ ยกเอาคุณของพ่อแม่มาเป็นหลักสอนกันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคนจีนสอนลัทธิให้เคารพพ่อแม่มาตั้งแต่อ่อนแต่ออก และสอนอย่างยิ่ง เป็นศาสนาของธรรมชาติ พ่อแม่มีบุญคุณอย่างธรรมชาติก็มีศาสนาอย่างธรรมชาติสอนให้เคารพพ่อแม่ ไม่รู้ว่าใครเป็นศาสดา เก่าแก่จนไม่รู้ว่าใครเป็นศาสดา สอนให้เคารพพ่อแม่สูงสุด ในประเทศจีนเท่าที่ทราบมาเป็นอย่างนั้น

ที่นี้ในประเทศอินเดีย มีอะไรที่น่าสนใจหรือจะน่าหัวกึสุดแท้ มากไปกว่านั้น คือให้คนเคารพสัญลักษณ์ของพ่อแม่ บูชากราบไหว้สัญลักษณ์ของพ่อแม่ ด้วยเจตนาอันบริสุทธิ์ ด้วยเจตนาดี แต่คนไม่เข้าใจหรือเข้าใจผิดๆ ไปเสียก็มี คือเขาสร้างสัญลักษณ์ของพ่อขึ้นมา เรียกว่าคิวลิ่งค์ สร้างสัญลักษณ์ของแม่ขึ้นมา เรียกว่าอุมาโยนิหรืออุมาโยนี ที่ปรากฏอยู่ตามที่บูชาทั่วๆ ไป ที่ในอินเดียที่อาตมาเคยไปเห็น คิวลิ่งค์เป็นลักษณะเหมือนกับเสาหัวเกลี้ยงๆ ไม่ได้แกะเหมือนรูปองค์ชาติโดยเฉพาะ แต่พอดูออกหมายถึงอะไร อุมาโยนีก็น่าลักษณะเหมือนฐานล่างของโม่บดแป้ง ที่ตรงกลางมีรอบๆ ให้น้ำไหลมารวมมาเป็นพวย และคิวลิ่งค์ก็ตั้งตรงกลางของอุมาโยนิ แล้วก็รดน้ำ รดน้ำลงไปบนคิวลิ่งค์ น้ำก็ไหลลงมาตามรอบข้างแล้วมารวมที่พวย กลายเป็นน้ำมนต์ แล้วก็เอาน้ำมนต์นั้นไปใช้กัน อย่างน้ำมนต์เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์

บางแห่งทำร้ายยาวไกลออกไปให้ได้รับน้ำมนต์กันได้มาๆ
พร้อมกัน

คนโง่คงจะเห็นว่าบ้าบอ เอารูปลึงค์สตรีและบุรุษมาบูชา
อย่างนี้ นั่นแหละจึงเล็ก ค่อยๆ เลิกไป แต่มันเป็นศาสนาสาก
ของธรรมชาติ ผู้รู้ความหมายอันศักดิ์สิทธิ์และบุญคุณของ
สัญลักษณ์นี้ คือสัญลักษณ์ศิวลึงค์กับอุมายินิ ในโบสถ์เก่าๆ
ในอินเดียของฝ่ายที่มีพุทธรูปก็เห็นมีมาก ที่รวมอยู่กับโบสถ์ของ
พุทธรูปก็มี

ได้ข่าวว่าในลังกาในโบสถ์ฝ่ายพุทธรูปแท้ๆ ก็มีศิวลึงค์ใช้
ประกอบพิธีกันอยู่ คล้ายๆ กับว่ามันก่อนพุทธรูป มันของธรรมชาติ
คือลัทธิศาสนาบูชาพ่อแม่ ลัทธินี้ก็แผ่มาถึงที่นี้ วัฒนธรรมศรี
วิชัยแผ่ไปถึงที่ไหน การบูชาศิวลึงค์ พระอุมายินิ ก็แผ่ไปถึงที่
นั้น ที่เขาชุดที่วัดแก้ว แล้วเก็บไปไว้ รวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ที่ดี
มีศิวลึงค์ด้วยเหมือนกัน ทั้งที่นี้เป็นของพุทธรูป เป็นของพุทธรูปก็มี
ศิวลึงค์รวมอยู่ด้วยคล้ายกับว่านะ สันนิษฐานเอาว่า ส่วนที่เป็น
พุทธรูปเป็นพุทธรูป ก็บูชากันอย่างพุทธรูป แต่ลูกเด็กๆ จะต้องบูชา
ลึงค์ศักดิ์สิทธิ์ในความหมายของคำว่า “พ่อ” และคำว่า “แม่” ฉะนั้น
ศิวลึงค์จึงมารวมอยู่ในโบสถ์เดียวกันกับโบสถ์ของพุทธรูป

ที่พุทธรูปที่อินเดียก็มีศิวลึงค์วางอยู่หน้าพระพุทธรูป
เหมือนกัน ได้ยินว่าฝ่ายพุทธรูปเจราจาสู้กันอย่างมากมาขอให้

เอาออกก็ไม่เอาออก เพราะว่ากรรมสิทธิ์เป็นของฝ่ายพวกมหันต์*
เดี๋ยวนี้จะเอาออกหรือยังไม่ทราบ ไม่ได้ถามใครดู แต่ครั้งหนึ่ง
ยังมีอยู่ที่ตรงนั้น เอาออกไม่ได้

นี่ขอให้นึกดู ทำไมควิลิงค์หรือสัญลักษณ์ลิ่งค์ของบุรุษ
ไปอยู่ในโบสถ์ของพระพุทธเจ้า มันเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก เป็น
ศาสนานูซาพ่อ บุษามแม่ ไม่ใช่เรื่องเลวร้ายอะไร แล้วทำไมจะ
ไม่มาอยู่รวมกันได้กับพระพุทธรูป พระพุทธรูปก็เป็นเรื่องพุทธ
ศาสนาเป็นเรื่องสติปัญญา เป็นเรื่องมรรค ผล นิพพานไปโน่น
ไปไกลลิบนั้น แต่ส่วนง่าย ๆ ต่ำ ๆ ตื้น ๆ ที่นี้ จะเป็นเด็กที่ดี
เป็นเด็กที่มีวัฒนธรรม มีอะไรดี ยังไม่อาจจะรู้เรื่องมรรค ผล
นิพพาน ก็ต้องบูชาลิ่งค์ศีลสิทธิ์ของพ่อแม่ จึงมีรูปปฏิมาสัญลักษณ์
ของบุรุษและสตรี คือควิลิงค์กับอุมาโยนิ

คำว่า “โยนิ” ถ้าไม่เคยเรียนบาลีอาจจะไม่รู้หมายความว่า
อะไร คำว่า “โยนิ” แปลว่าเหตุ แปลว่าต้นเหตุ หรือ
รากเหง้า มาใช้เป็นคำธรรมะว่า โยนิโส ปฏิสังขาโยนิโส
พิจารณาโยนิโสโดยโยนิ คือโดยต้นเหตุ ที่มาใช้เป็นชื่อของลิ่งค์
ของสตรีจะมีความหมายที่หลัง คำโยนิแปลว่าต้นเหตุ โยนิโส

* พวกมหันต์เป็นชาวฮินดู นิกายไศวะ นับถือพระศิวะ พวกนี้
มีฐานะเศรษฐิกิจการเงินดี

แปลว่าโดยต้นเหตุ พิจารณาโดยต้นเหตุ ก็ถูกแล้ว โยนิเป็นต้นเหตุให้เกิดลูกหลานออกมาเรื่อยไม่ใช่ว่าเรื่องหยาบโลน แต่เมื่อไม่เข้าใจก็เห็นเป็นเรื่องหยาบโลน

ฉะนั้น เป็นที่เชื่อได้ว่าคนสมัยโน้น ที่ยังบูชาคิวงสิงค์ อูมาโยนีอยู่นั้น ต้องมีศีลธรรม วัฒนธรรมดีกว่าคนสมัยนี้เป็นแน่นอน คนสมัยนี้ไม่รู้บุญคุณพ่อแม่กันแล้ว สมัยโน้นยังบูชาบุญคุณของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เกรงขามโดยทั่วไป คนสมัยที่ไหว้คิวงสิงค์ ยังต้องมีศีลธรรมดีกว่าคนสมัยนี้เป็นแน่นอน เพราะว่าย่อมรับลึกซึ่งไปถึงพระคุณของบิดามารดา

คนที่ยอมไหว้สัญลักษณ์คิวงสิงค์ โยนิ้นคงไม่รอดดี เพราะว่ามีบุญคุณ เพราะว่าลูกทุกคนออกมาทางช่องคลอดของมารดา มันจะรอดดีไปได้อย่างไร ถ้ามันหนีอยู่อย่างนี้ สัญลักษณ์ของอูมาโยนิก็คือ สิ่งที่ทุกคนจะต้องยอมรับว่าทุกคนออกมาจากช่องนี้ มันก็มีความสงบเสงี่ยมเจียมตัว สุภาพดีกว่าคนสมัยที่มันไม่รู้จัก

อยากจะพูดเพื่อไปถึงกับว่า เด็กปัญญาอ่อนไม่รู้จักอะไรได้ไกลไปถึงมรรค ผล นิพพาน แต่มันมีปัญญาเท่านั้นแหละ มันก็พอที่จะไหว้สัญลักษณ์ของพ่อและแม่ คือคิวงสิงค์กับอูมาโยนิมันทำได้ แล้วมันก็เชื่อว่าเป็นบุญคุณของเรา เรา

เกิดมาจากสิ่งทั้งสองนี้ เด็กปัญญาอ่อนต้องทำ ทำได้ แล้วก็จะ
 เลยมายังเคารพไหว้พ่อแม่ที่เป็นคน ไม่เคารพแต่เพียงสัญลักษณ์
คนสมัยที่ยังไหว้สัญลักษณ์พ่อแม่ได้ ต้องมีศีลธรรมดีกว่า
คนสมัยนี้ คิดดูเอาเอง แม้ว่าเดี๋ยวนี้มันจะเกิดได้จากหลอด
 แก้วบ้าง บอจ อะไรก็ไม่รู้ ก็ไม่เว้นจะต้องมีพ่อแม่ มันก็ลืมไป
 หหมดแล้ว นี่คนจะเลวลงเพราะเหตุนี้

เอาตามเลยคิดเอาเองว่า สัญลักษณ์คือลึงค์กับอูมาโยนิ
 ควรจะกลับมาอีก มาในยุคที่คนมีความรู้เรื่องอวกาศ เรื่อง
 อิเล็กทรอนิกส์เรื่องคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์มันบอกคุณพ่อแม่
 ได้เมื่อไรเล่า อย่างูซามันหนักเลย คอมพิวเตอร์ทั้งหลายมันก็
 ยักษ์ตาบอด ดีแต่ช่วยจำเท่านั้นแหละ มันบอกคุณพ่อแม่ไม่ได้
 หรอก ฉะนั้นคือลึงค์ อูมาโยนิ กลับมาอีกทีในยุคคอมพิวเตอร์
 ให้คนมันไหว้กัน ว่าเป็นต้นเหตุแห่งชีวิตตน เกิดออกมาจาก
 สิ่งเหล่านี้

สัญลักษณ์ของบิดามารดาเดี๋ยวนี้มีอะไร เพราะไม่มีจึงเกิด
 ลูกเนรคุณเต็มไปหมด มากขึ้นๆ ตามความเจริญ โลกยิ่งเจริญ
 ลูกยิ่งเนรคุณพ่อแม่ มันเห็นแก่ความสุขส่วนตัว ลูกสมัยนี้มันว่า
 มันมีบุญคุณแก่พ่อแม่ ขอให้คิดดูเถิด ถ้าลูกสมัยก่อนจะบอกว่า
 พ่อแม่มีบุญคุณแก่เรา เลี้ยงเรามา คลอดเรามา ลูกสมัยนี้มัน
 บอกว่ามันมีบุญคุณแก่พ่อแม่ มันไปเรียนเมืองนอกเมืองนา

ได้ดิบได้ดีได้ชื่อเสียง เอาชื่อเสียงมาให้พ่อแม่ เพราะฉะนั้นมันมีบุญคุณแก่พ่อแม่ คุณลูกสมัยนี้ซี มันเกิดความเข้าใจไม่ถูกต้องตามธรรมชาติกันเสียแล้ว

ที่นี้ก็อยากจะพูดถึงระเบียบวินัยของพระอริยเจ้าต่อไปว่า ท่านถือกันอย่างไร มีพุทธภาษิตว่า ในอริยวินัยนี้ถือว่า **น้ำนม** คือเลือดในอกของแม่ **เลือดในอกของแม่คือน้ำนมที่เลี้ยงลูก** ในอริยวินัยถืออย่างนี้ เชื่อย่างนี้ อริยวินัยคืออะไร คือระเบียบของพระอริยเจ้า ขนบธรรมเนียมประเพณี หลักเกณฑ์ภาษาอะไรก็ตาม ที่พระอริยเจ้าถือกันอยู่ในหมู่พระอริยเจ้า พระพุทธเจ้าท่านใช้คำนี้มากที่สุด เมื่อจะใช้ความหมายแปลกกว่าที่คนธรรมดาถืออยู่แล้ว ท่านจะตรัสว่า ในอริยวินัยเสมอ ถือว่าอะไรเป็นอะไรปฏิบัติกันอย่างไร

ในอริยวินัยถือว่าเลือดในอกของแม่คือนม นมที่ทารกดูดกินนั่นคือเลือดในอกของแม่ จริงหรือไม่จริงก็ดูเอาเอง แม้ว่าคุณจะไม่เคยเรียนวิทยาศาสตร์ คุณก็พอจะเดาถูกว่านมนี้ต้องออกมาจากเลือดของแม่แน่นอน มิฉะนั้นจะเอามาจากไหนมากนัก ถ้าเป็นแพทย์ เป็นหมอ เรียนวิทยาศาสตร์อะไรมาก็คงจะบอกได้ว่า น้ำนมแปลงมาจากเลือดในอกของแม่ ในภาษาอริยวินัยจึงเรียกอย่างนี้

เติบโตขึ้นมาโดยเลือดในอกของแม่ เมื่อไม่ใช่คำว่าน้ำนม ก็ใช้ว่าเติบโตขึ้นมาโดยเลือดในอกของแม่ แล้วมันเป็นลัทธิ ออกตัญญูอย่างไรกันได้ก็ไม่รู้ เป็นลัทธิเนรคุณกันได้อย่างไรก็ไม่รู้ นี่ เดี่ยวจะเปรียบเทียบกันดู

เมื่อแรกๆ มันก็ไม่รู้ แต่ถ้ามันโตเป็นพ่อแม่ขึ้นมาเอง มัน อาจจะรู้ เดี่ยวนี้มันไม่ยอมมารับรอง แต่พอโตเป็นพ่อเป็นแม่ขึ้นมาเองก็จะรู้ว่า เลือดนั้นเองคือนมของแม่ นมของแม่มาจากเลือด ของแม่ มันก็รู้ของมันเอง เมื่อมันยังไม่รู้ มันก็ไม่ค่อยจะรัก ไม่ค่อยจะกตัญญู ไม่ค่อยจะบูชาคุณของพ่อแม่ ต้องปล่อยมันโตจนกว่ามันจะรู้ มันจึงจะสนใจเรื่องนี้

ชีวิตเลี้ยงดูมาด้วยเลือดของแม่ ฟังดูมันเหลือเกิน แต่ลูกมันกลับเนรคุณและอกตัญญูไปได้ บุญคุณของพ่อแม่ ลูก มันไม่ได้รู้จักและก็ไม่ค่อยได้ใช้ จนกว่ามันจะโตเป็นพ่อเป็นแม่เสียเอง มันจึงค่อยรู้แล้วมันก็ไปใช้กันตอนนั้นแหละ นี่มันชอบกลนะ ไม่ได้ใช้กับพ่อแม่เวลานี้ แต่แล้วพอไปโตเป็นพ่อแม่ขึ้นมาเอง มันต้องใช้ ลำบากลำบากแทนพ่อแม่ที่มันไม่เคยรู้บุญคุณ แก่ลูก ของมันเองอีก ใช้ข้ามช่วงกันไปเลยอย่างนี้ ไม่ไปไหนเสีย **ถ้ามันไม่ได้ใช้บุญคุณ** **สนองพระคุณที่นี้** มันก็ต้องไปใช้ต่อเมื่อมันเป็นพ่อเป็นแม่ขึ้นมาเอง มันต้องไปยอมลำบากสายตัวจะ

ขาดกับลูกกับหลานของมันต่อไปข้างหน้า มันไม่ไปไหนเสีย

เราอยากจะทำให้เด็กๆ เขารู้บุญคุณของพ่อแม่ แต่เขาก็ไม่ค่อยจะสนใจกัน ไม่ชี้แจง สั่งสอน ชักจูง เกลี่ยกล่อมให้ลูก รู้จักบุญคุณพ่อแม่ไปตั้งแต่เล็กๆ ตามลูกเล็กๆ ว่าเกิดมาจากไหน เกิดมาจากโพรงไม้มัย หรือเกิดเองได้? ใครรักเรามากที่สุด? ใครรักเราจนตายแทนเราได้? เสือมาจากไหน? กางเกงมาจากไหน? อะไรมมาจากไหน? ออมสินไหนเบิกเงินได้เรื่อยโดยไม่ต้องฝาก? ไม่ต้องฝากแต่เบิกเงินได้เรื่อย ออมสินไหน? ควรจะให้ลูกมันรู้ๆ เสียแต่เดี๋ยวนี้ แต่พ่อแม่ก็ไม่สนใจ ครูบาอาจารย์ก็ไม่สนใจ

เด็กอนุบาลเขาให้เรียนภาษาอังกฤษ ทั้งที่ไม่รู้ว่าพ่อแม่มีบุญคุณอย่างไร ยังไม่รู้ว่าพ่อแม่มีพระคุณอย่างไร แต่ซีไปเรียนภาษาอังกฤษเรียนเรื่องเมืองนอกเมืองนาแล้ว สมัยนี้มันบ้ากันถึงขนาดนี้ บทเรียนแรกที่สุด ให้รู้ว่าแม่มีบุญคุณอย่างไร พ่อมีบุญคุณอย่างไร แล้วจะเป็นรกรากฝังจิตใจให้เป็นมนุษยที่ดี รู้จักบุญคุณของพ่อแม่

ถือเอาตามพระบาลีก็ตอบได้ว่าพ่อแม่คืออะไร ตอนนี้อย่างไรก็ตามพระบาลี จัดพ่อแม่ไว้ในลักษณะอย่างไร **พ่อแม่เป็นบูรพาจารย์ เป็นครูคนแรกของโลก** เรียกว่าบูรพาจารย์

เป็นพรหม พรหมชาติ มาตาปิตโร **พ่อแม่เป็นพรหม** อาหุเนยโย จ ปุตตานํ **เป็นพระอรหันต์ที่เกิดบุญของโลก** นี้ภาษาบาลี พ่อแม่เป็นอาจารย์คนแรก คิดดูจะพรรณนากันบ้างก็ได้ ถ้าไม่ถือว่าพ่อแม่เป็นอาจารย์คนแรกอย่างไร เป็นพระพรหมของลูกอย่างไร และเป็นพระอรหันต์ของลูกในลักษณะอย่างไร

พ่อแม่เป็นบูรพาจารย์ เป็นครูคนแรกของโลก ใครมองไม่เห็นบ้าง บรรดาที่นั่งอยู่ที่นี่ ใครมองไม่เห็นบ้างว่า พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก **สอนสิ่งแรกคือสอนให้ดูตนม กิณนม** เป็นครูสอนทุกอย่างให้ทราบรู้จักขึ้นมาตามลำดับ ตั้งแต่ดูตนมเป็นบูรพาจารย์ฯ อาจารย์คนแรก ก็แปลว่ามีบุญคุณเหนือกว่าอาจารย์ทั้งหลาย ครูที่โรงเรียนนี้ต่อภายหลัง มหาวิทยาลัยก็ครูที่หลังทั้งหมด ครูที่แรกหรือจะตั้งแต่ในห้องมาก็ได้ ที่รู้จักทำอะไรบ้างตามประสาสัตว์ในห้อง นี้ก็เพราะการจัดการของพ่อแม่

เอาตมาขอเอาตัวเองเป็นตัวอย่างไม่ละอาย เพื่อให้ท่านทั้งหลายรู้ว่า เอาตมานี้มีความรู้มีความสามารถหรืออะไรเท่าที่มีอยู่ในเวลานี้ สิ่งเหล่านี้ได้มาจากไหน ก็บอกว่าได้จากแม่มากที่สุดเลย พูดอย่างนี้คล้ายกับว่าเนรคุณครูบาอาจารย์เหล่าอื่น ไม่ได้เนรคุณหรืออกจากครูบาอาจารย์เหล่าอื่นก็มี แต่ที่ได้รับมากและเป็นเนื้อเป็นตัว เป็นชีวิต เป็นดวงจิต เป็นวิญญาณ อยู่ปัจจุบันนี้ได้รับมาจากแม่ยิ่งกว่าพ่อ จะเล่าให้ฟัง เพราะว่าเรา

อยู่ใกล้ชิดแม่ยิ่งกว่าพ่อ เกี่ยวข้องกับแม่ตลอดเวลา ไม่ค่อยได้เกี่ยวข้องกับพ่อโดยตรง พ่ออยู่นอก โลกเต็นอยู่นอก แม่นี้ใกล้ชิดสนิทสนมแนบเนื้อ แนบอยู่กับอกตลอดเวลา มันจึงมีส่วนที่ว่า จะสร้างอะไรทุกอย่างขึ้นในดวงจิต ในวิญญาณของลูก แล้วก็ทำอะไรให้ทุกอย่าง

มารดาของอาตมาไม่มีลูกหญิงหัวปี ลูกหญิงไปอยู่ตอนท้ายหมด ลูกชายคนหัวปี ลูกชายได้รับการสั่งสอนอย่างที่เขาสั่งสอนกับลูกหญิง ลูกชายต้องช่วยแม่ทำครัวเหมือนอย่างลูกหญิงจะต้องช่วย เพราะฉะนั้นมันจึงได้รับการถ่ายทอดอะไรมามากเหลือเกินจากมารดา

เรื่องประหยัด ใช้น้ำอย่างประหยัด ใช้ไฟอย่างประหยัด ใช้อะไรอย่างประหยัด ได้รับการอบรมมาจากพ่อแม่ นิสัยนี้มันมีไม่หายไป ก็เป็นเหตุให้คนหลายคนเดี๋ยวนี้ หาวว่า ใ้อ๋หมอนี้ชี้เหนียวแทนที่ว่าประหยัด มันว่าอาตมาเป็นคนชี้เหนียว นิสัยประหยัด แม่เขาจะพูดว่า **ถ้าไม่รู้จักใช้ไฟก็เป็นทาสไฟ ไม่รู้จักใช้น้ำก็เป็นทาสน้ำ** คือต้องหามาากเกินไป รวมกระทั่งว่า **ถ้าไม่รู้จักใช้เงินก็ต้องเป็นทาสเงิน** ต้องหาเงินมากเกินจำเป็น ไม่รู้จักใช้อะไรก็เป็นทาสของสิ่งนั้น พอเรา มาปฏิบัติกันอยู่นี้เดี๋ยวนี้ คนบางคนก็เห็นเข้าก็ว่า ใ้อ๋นี้ชี้เหนียว

ขี้ตืดขี้ตัง มันมีปฏิกริยาตรงกันข้ามเสียอย่างนี้

ทำอะไรต้องพอดี ทำอะไรต้องพอดี แม้แต่ชุดมะพร้าว ต้องใช้แรงที่พอดี มะพร้าวที่ชุดออกมาจึงจะเป็นมะพร้าวที่สำเร็จ ประโยชน์ เด็กชายธรรมทาสชุดมะพร้าวเป็นที่พอใจมากกว่าเด็กชายพุทธทาส เด็กชายพุทธทาสชุดหยาบๆ ออกมาหยาบ ชุดเต็มแรง แล้วแม่ก็บอกว่า มันบั้นก็ไม่สบายมือ และน้ำกะทิก็กไม่ออกมา มันอยู่ในชั้นมะพร้าวที่ใหญ่เกินไป มันไม่ออกมา ได้ น้ำกะทิน้อยไป เด็กชายธรรมทาสเขาชุดละเอียดนึ่ม บั้นก็นึ่ม แล้วน้ำกะทิก็กออกมาหมดอย่างนี้เป็นต้น นี่ก็เรียกว่าทำอะไรอย่า ลึกกว่ามีแรงแล้วทำเต็มแรงนี้จะถูกเสมอไป มันต้องพอดี เช่น ชุดมะพร้าวก็ชุดพอดี ละเอียดที่สุด น้ำกะทิก็กไม่เหลือในกากมะพร้าว แต่ลองชุดเต็มแรงซิ มันออกมาชิ้นใหญ่ๆ หนาทๆ ในนั้นมีน้ำกะทิก็กเหลืออยู่ไม่ออกมา บางที่ต้องใช้ให้เขาไปตำอีกทีหนึ่ง สมน้ำหน้าที่ทำอย่างนั้น เขาไปตำให้ละเอียดอีกทีหนึ่ง จึงจะคั้นกะทิก็กออกมาหมด นี่แม่สอนอย่างไร แม่สอนว่าชุดมะพร้าวต้องชุดชนิดที่มีเหตุผล ชุดตามเรียวตามแรงมันไม่ได้

มันเหลือที่จะกล่าว ที่ว่าแม่ได้ถ่ายทอดอะไรให้มา เรื่องการประหยัดเป็นที่หนึ่ง ประหยัดไปเสียทุกอย่าง ระหว่างที่เอามือขำไปเช็ดน้ำ ไขมันอยู่เปลาๆ ไฟอยู่เปลาๆ นี่ถือว่าเสีย

หายต้องทำอะไรอย่างหนึ่ง ต้องอ่อนแองเล็กน้อย อะไรอย่างหนึ่ง พอ
 ดึกกว่าจะเข็ดหม้อข้าวเสร็จมาวาง พอตี ไม่เสีย ถ้าไม่ทำอย่างนี้
 ก็ว่าโง่ แล้วก็ถูกดูว่าไม่ประหยัด ไม่ทำให้ดีที่สุดในตอนนี้ นิสัยนี้
 จึงติดมาในการที่จะใช้อะไร ติดต่อเป็นประโยชน์กันไม่ขาดตอน
 เป็นนิสัยเมื่อหลายสิบปีมาแล้วที่แม่ใส่มาให้ และยังคงอยู่จนเดี๋ยว
 นี้ คิดดูมันหลายสิบปี ความคิดและการกระทำชนิดนี้ได้รับถ่ายทอด
 มาหลายสิบปีแล้ว อยู่ทุกวันนี้ อีกไม่กี่ปีก็จะตายเองอยู่แล้ว
 มันถ่ายทอดมาไกลถึงขนาดนี้ ขอให้คิดดู

นิสัยรอบคอบละเอียดลออนี้ อาตมาได้มาจาก

แม่จนเหลือ ที่จะกล่าว ขอยกตัวอย่าง แม่กำชับว่าพาน้องไป
 โรงเรียน หรือเป็นเพื่อนน้องไปโรงเรียน ให้เดินเฉียงด้านซ้าย
 ทางหลังแห่งเดียวเท่านั้นแหละ แห่งเดียวเท่านั้น มันมี ๘ มุม
 ๘ แฉก ตรงหน้า ซ้าย ขวา และระหว่างนั้นๆ มี ๘ แฉก แฉก
 ที่จะเดินมีแฉกเดียวคือซ้ายมือเฉียงไปทางหลัง ที่นักวิทยาศาสตร์
 เขาบอกว่า แสงสว่างอ่านหนังสือดีที่สุดต้องมาทางหูซ้าย คือมุม
 นี้แหละ อีก ๗ มุมใช้ไม่ได้ ถ้าเดินตามหลังน้อง ไม่เห็นข้างหน้า
 น้องเกิดเรื่อง จะเดินข้างซ้ายก็ช่วยไม่ถนัดอะไรเกิดขึ้น ข้างขวาก็
 ไม่ถนัด ถ้าเดินข้างหลังก็ช่วยไม่ได้ ถ้าเดินเฉียงมาทางขวามืออย่าง
 นี้มันไกล มือซ้ายช่วยไม่ถนัด ถ้ามาเดินตรงนี้ มือขวามันช่วย
 ถนัด ให้พร้อมอยู่เสมอที่จะเห็นทันที เห็นทั่วถึงและมือขวาช่วย

ถนัด แม่ของเราไม่เคยเรียนวิทยาศาสตร์ แต่รู้ว่าเดินตรงนี้จุดนี้ ดีที่สุด ถูกต้องที่สุดและกำชับ แล้วก็เห็นคนโง่ง ไม่ทำอย่างนี้ ขอให้คิดดู แม่ไม่เคยเรียนวิทยาศาสตร์กับเขา แต่รู้ว่าจุดไหนดี ที่สุด ที่จะเดินควบคุมความปลอดภัยให้แก่ห้อง หมายความว่า ช่วยฝึกคิดนึกศึกษาจุดที่ดีที่สุด ทำอะไรดีที่สุดใน

ดังนั้นถ้าอาตมาได้ทำอะไรดีที่สุดในประโยชน์แก่ท่าน ทั้งหลายบ้างแล้ว ก็ขอให้นึกว่า นี่ถ่ายมาจากแม่ ขอให้ขอบบุญ ขอบคุณไปถึงแม่ที่ได้ช่วยสร้างมาให้เป็นผู้ที่สุขุมรอบคอบ ทำอะไร ถึงจุดดีที่ดีที่สุด เมื่อเดินตามคนป่วย เดินคุ่มครองคนป่วยก็เหมือนกัน เหมือนกับคุ่มครองห้องไปโรงเรียน จุดสำคัญที่สุดมีอยู่จุดเดียวใน ๘ จุรรอบตัว ใครมีหน้าที่อย่างนี้ก็ขอให้คิดนึกกันไว้ บ้างคงจะฉลาดขึ้นกว่าก่อน

แล้วแม่ก็ให้ช่วยตัวเองนะ **อบรมนิสัยช่วยตัวเอง**นี้มากที่สุด แม่ไม่ให้อะไรง่าย ๆ แม่ว่า **แม่ไม่มีหน้าที่จะซื้อรถจักรยานให้ต้องทำเอง** ต้องเย็บผ้าด้วยจักรเย็บผ้า แล้วคิดค่าแรงไว้ให้ หลายเดือนเข้าก็พอที่จะซื้อรถจักรยานได้ แม่ไม่ยอมซื้อให้ถ้าไม่ทำงานแบบช่วยตัวเอง รถจักรยานสมัยนั้น ถ้าขึ้นดีราคา ๕๐ บาท ร้านฮกจ้วน นายบุญช่วยที่มาตายที่นี่ ที่สร้างตึก ฮกจ้วนไว้ เขาขายจักรยานยี่ห้อนี้ อาตมาไปซื้อเขา ๕๐ บาท ขึ้นดี ถ้าขึ้นดีเลิศ ๑๕๐ บาท ซื้อไม่ไหว เราได้พยายามมีหลักเกณฑ์

ที่ว่าช่วยตัวเองๆ สิ่งที่ไม่ควรจะรบกวนพ่อแม่ก็ไม่ต้อง เรามา
 ทำอย่างนี้เรื่อยๆ มา อาตมาจะเปลี่ยนนรถจักรยานเป็นคันที่ตีที่
 แพงขึ้นไป ก็ทำงานเองทั้งนั้นลูกเด็กๆ

ที่นี้ก็ประหยัด เมื่อเป็นเด็กนักเรียนชั้นประถม อาหาร
 กลางวันมื้อหนึ่งแม่ให้สตางค์เดียว สตางค์เดียวคิดดู ไปที่ร้าน
 ขายขนมจีน ชื่อขนมจีน ๑ สตางค์ แล้วก็เก็บผักบุงในคู่มากำมือ
 ใหญ่ๆ มาบิดใส่ลงไปกินกับขนมจีน ๑ สตางค์ก็อยู่ได้ อยู่ได้จน
 เรียนหนังสือชั้นประถมจบ นี่อาตมาสร้างตัวเองมาโดยการอบรม
 ของแม่โดยเฉพาะ ไม่เกี่ยวกับพ่อ ในลักษณะอย่างนี้ มีอาหาร
 กลางวัน ๑ สตางค์ทุกวันๆ ถ้าวันไหนมีอะไรที่บ้านให้แล้วก็ไม่
 ต้อง ถ้าไม่มีก็ ๑ สตางค์เป็นอย่างมาก แม่โดยเฉพาะได้สร้าง
 นิสัยเข้มแข็งอดทนให้อย่างไร แล้วก็ไม่ได้ตาย อยู่มาจนเดี๋ยวนี้ ก็
 อยากให้ทุกคนมีหลักเกณฑ์อย่างนี้ อยู่ได้ที่ถูกต้องที่สุดและได้ผล
 ดีที่สุด แล้วก็ไม่ได้ตาย แล้วก็ไม่แพง นี่พอแล้วมั้งที่จะเล่าว่าแม่
 เป็นบุพพจารย์อย่างไร แม่สอนเป็นข้อแรก เป็นครูคนแรกให้
 อาตมาอย่างไร

แล้วแมยังมีปฏิภาณโวหารที่จะโต้แย้งกับพ่อ จนพ่อไม่
 ตี อย่างนี้ก็มี แม่ช่วยใช้ข้อแก้ตัวให้ โดยพ่อไม่ต้องตี อย่างนี้ก็มี
 นี่แมมีบุญคุณอย่างนี้ เป็นอาจารย์คนแรกของโลก

สรุปความสั้นๆ ก็ต้องพูดว่า เดียวนี้อาตมาเป็นเนื้อเป็น ตัวทำอะไรได้อย่างนี้ ขออวดหน่อยว่าเกินกว่าบางคน ก็เพราะ แม่ทั้งนั้น เพราะแม่ได้สั่งสอนอบรมมาอย่างนี้ ฉะนั้นใครได้รับประโยชน์อะไรจากอาตมาบ้าง ก็ขอให้ขอบคุณไปถึงแม่ด้วย เพราะแม่ได้สร้างชีวิตนี้มาในลักษณะอย่างนี้ โฉบทว่าบุพพาจริยา แม่เป็นครูคนแรกในโลก แล้วก็ปั้นบุคคลขึ้นมาในลักษณะอย่างนี้ จะเรียกว่าอย่างไร เมื่อเห็นอยู่อย่างนี้แล้ว จะเนรคุณพ่อแม่ได้อย่างไร

อาตมามีความเสียใจอยู่อย่างหนึ่ง เสียใจอยู่อย่างยิ่งว่า สมัยเมื่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ อาตมาก็ไม่มีความรู้อะไร แม้จะบวช แล้วก็มีความรู้ธรรมะโง่ๆ เก้งๆ งูๆ ปลาๆ อย่างนั้นแหละ ถ้ามีความรู้อย่างเดี๋ยวนี้อาจจะช่วยแม่ได้มาก ให้พอใจ รู้ธรรมะอย่าง ยิ่ง แต่แม่ซึ่งตายไปเสียก่อน ก่อนที่อาตมาจะมีความรู้พอจะสอน ธรรมะสักๆ ให้ได้ นี่เป็นเรื่องที่นึกแล้วก็ว่าเหวออยู่ไม่หาย

เรื่องพ่อแม่ไม่ใช่เรื่องเล็ก **จิตวิญญาณของลูกทั้งหมด สร้างมาจากพ่อแม่** โดยเฉพาะก็คือแม่ตนเอง แล้วพ่อแม่ของใครก็ลองไปคิดดู นี้อาตมาพูดของตัวเองให้ฟัง ไม่ใช่อวดตินะ ไม่ใช่อยากจะอวดดีบอวดดี แต่ว่าความจริงมันเป็นเป็นอย่างนี้ มันรับรองกับพระพุทธภาษิตที่ว่า บิดามารดาเป็นอาจารย์คนแรก แล้วก็ได้เป็นอาจารย์จริงๆ เพราะมีโอกาสใส่อะไรลงไปในชีวิต

จิตใจในวิญญาณมากกว่าคนอื่น จึงถ่ายทอดออกมาในลักษณะ
อย่างนี้ มีรายละเอียดอีกมากเล่าไม่ไหวหรอก เท่านั้นที่พอแล้วว่า
แม่นั้นคือครูคนแรก อาจารย์คนแรก ช่วยกันระวังให้ดีๆ เคารพ
ให้ดีๆ

**การได้ตอบแทนพระคุณของพ่อแม่เป็นสิ่งที่ถูก
ต้อง** ถ้าใครมีโอกาสได้ตอบแทนเพียงพอ **ถูกต้องเสียตั้งแต่
แม้งั้นไม่ตายวิเศษ** อาตมายังคงคาราคาซัง ไม่ได้ให้ความรู้
ที่สูงสุด ที่พอใจให้แก่แม่ เพราะว่าแม่ซึ่งตายเสียก่อน แต่แม่ก็
สนใจธรรมะเหลือประมาณ แม่แรกบวชแรกเรียนนักธรรมอย่าง
โง่ๆ ก็อุตส่าห์เขียนส่งไปให้แม่ หรือพูดให้แม่ฟังอยู่เสมอ เขียน
ใส่สมุดเล็กๆ ส่งไปให้แม่เสมอ แต่เป็นความรู้ธรรมะเด็กๆ ทั้ง
นั้น เดียวนี้รู้ธรรมะขั้นผู้ใหญ่แต่แม่ตายเสียแล้ว ไม่รู้จะทำอย่างไร

ที่นี้ก็มาพูดกันถึงเรื่องความกตัญญู ความกตัญญูอยู่ที่
ไหน การที่จะตอบแทนพระคุณของพ่อแม่จะทำกันอย่างไร
ถูกสัตว์เดรัจฉานไม่มีโอกาสที่จะตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ นี้ใครๆ
ก็เห็น เพราะว่าพอโตแล้วก็แยกกัน ไม่ได้มีโอกาสตอบแทนคุณ
พ่อแม่ ลูกคนลูกมนุษย์เท่านั้นที่จะมีโอกาสตอบแทนคุณพ่อแม่
แต่แล้วก็บกพร่องเสียโดยมาก มันไม่ทำเสียก็มี เลวร้ายถึงที่สุด
จนมันฆ่าพ่อฆ่าแม่ก็เคยมี ทั้งที่ลูกคนมีโอกาสตอบแทนพ่อแม่
ตอบแทนคุณพ่อแม่

ลูกหมาไม่มีโอกาสตอบแทนคุณพ่อแม่ แต่ลูกหมาไม่เคยทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก ลูกคนที่ มีโอกาสทดแทนคุณพ่อแม่ แม่กลับทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก มากกว่าลูกหมา ซึ่งไม่เคยทำ คิดดูให้ดี ๆ ใครเคยทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกจะต้องนึกถึงเรื่องนี้แล้ว ลูกหมาไม่เคยกัดแม่ แต่ลูกคนเคยกัดแม่ เคยทำให้แม่ น้ำตาตก เรื่อง น้ำตาตกนี้มีสิ่งที่จะต้องนึกกันมากที่สุดทีเดียว

คนโบราณพูดว่า ถ้าลูกได้ทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก ลูกเองจะต้องไปตกนรกชั้นหอลเวจี มันจะกลัวหรือไม่กลัวก็ไม่รู้ แล้วกลับมาอยู่ฝ่ายแม่ พระคุณของแม่ แม่ไม่กล้าปล่อยให้น้ำตาตก แม่ ลูกจะทำแม่อย่างเจ็บปวดรวดร้าวอย่างไร **แม่ไม่กล้าปล่อยให้น้ำตาตก เพราะกลัวลูกจะไปตกหอลเวจี** คุณพระคุณของแม่ **๕** แม่ไม่กล้าปล่อยให้น้ำตาแม่ตกออกมา กลัวลูกจะไปตกหอลเวจี แม่รักลูกเท่าไร

ขอให้สนใจไว้บ้างเถิดว่า ทำให้แม่ น้ำตาตกนั้น ลูกไปตกนรกหอลเวจี แต่มีข้อยกเว้นว่า ต้องทำให้แม่ น้ำตาตกเพราะเห็นแก่กิเลสของมัน เห็นแก่ตัวของมันที่ทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก ข้อนี้ต้องยกเว้นบุคคลบางประเภท ที่แม่จะทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกก็ด้วยเจตนาอย่างอื่น คือเจตนาจะโปรดพ่อแม่ เจ้าชายสิทธัตถะออกบวชในบาสีมัชฌิมว่า เมื่อบิดามารดา น้ำตานองหน้าอยู่ เราได้ออกบวชอย่างนั้นๆ เลย นี่พระพุทธเจ้าตรัสเองว่า พ่อแม่ น้ำตา

ตกเมื่อเราออกบวช แต่ว่าการออกบวชของเจ้าชายสิทธัตถะ เพื่อจะโปรดพ่อแม่ เพราะไม่มีทางอื่น และจะโปรดสัตว์ทั้งจักรวาล

ฉะนั้น การทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกมัน ๒ ความหมายอยู่ ความหมายที่แรกเพื่อกิเลสของมันเอง เพื่อตัวกู ตัวกูของมันเอง อย่างนั้นมันทำพ่อแม่ น้ำตาตก มันก็ไปตกอเวจี แต่ว่าถ้าทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกก็จริง แต่เพื่อประโยชน์แก่พ่อแม่และสัตว์ทั้งหลาย ทั้งปวง นี่ยกเว้นไม่อยู่ในข้อนี้ นี่เป็นเรื่องที่ควรกระทำให้มันถูกกับเรื่อง ขอให้เขาวชนทั้งหลาย วิทยุณวิยสาวทั้งหลายนึกถึงข้อนี้กันให้มาก ขออย่าได้ทำให้พ่อแม่ได้ น้ำตาตกเลย การเล่าเรียนของคุณก็ดี การงานของคุณก็ดี อะไรก็ดี อย่าให้พ่อแม่ต้องน้ำตาตกเลย จะหาพ่อแม่ที่ดี จนวน่ากลืนน้ำตาตนเองนั้นมันจะหาไม่ได้ ถ้า น้ำตาพ่อแม่มันตกไป คุณก็ต้องลงอเวจี อย่าให้พ่อแม่ต้องน้ำตาตกด้วยประการใดๆ

เตียนนี่ใครกำลังทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกก็คน รีบเอาไปคิดไปนึกเสียเร็วๆ เป็นนักเรียนก็ดี เป็นวัยรุ่นหนุ่มสาวอะไรก็ดี กำลังทำให้พ่อแม่ น้ำตาตกอยู่บ้างก็คน ขอให้ไปนึกกันเสียใหม่ให้ดีๆ **รีบเลิกกันเสียโดยเร็ว** รู้จักคุณของพ่อแม่ ใครมีลูกอ่อนก็รดน้ำนมแจกมัน ให้มันกินเสียบ้าง มันจะได้รู้บุญคุณน้ำนมของแม่ เตือนมันว่า อย่าได้ลืมพ่อแม่

การศึกษาในโลก ตั้งแต่อนุบาลถึงปริญญา มันไม่ได้สอนเรื่องคุณของพ่อแม่ มันไปเรียนเมืองนอก จบปริญญา**ยาว เป็นทางก็ไม่รู้คุณของพ่อแม่** เพราะมันไม่เคยเรียนไม่เคยสอนกัน ขอให้สนใจว่า **สิ่งแรกที่เราจะต้องรู้เรื่อง คือคุณของพ่อแม่** เช่นเดียวกับที่พ่อแม่เป็นครูพาอาจารย์คนแรกของเรา นี่ก็จะต้องกตัญญูกันแบบนี้ อย่าลืมว่านมที่เคยกินนั้นคือเลือดในอกแม่ ถ้านึกอยู่อย่างนี้ก็คงจะไม่กล้าเนรคุณพ่อแม่ ทำให้พ่อแม่ต้องน้ำตาตก แล้วตัวเองไปตกอเวจินั้นยังน้อยไป มันควรจะได้รับให้มากกว่านั้นอีกมาก เพียงแต่ไปตกอเวจยังน้อยไป ขอให้ใคร่ครวญดูให้ดีๆ **พระคุณของแม่ลึกซึ้งกว่ามหาสมุทร สูงสุดกว่าท้องฟ้า** คุณไม่มีปัญญาที่จะวัดเพราะมันมากเกินไป แต่ขอให้ถือเป็นที่แน่นอนว่าพระคุณของพ่อแม่เป็นอย่างนั้น

อาตมาจึงเชื่อว่าสมัยที่มนุษย์นั่งไหว้ควิลิ่งค์และอูมาโยนิ ยังมีศีลธรรมดีกว่าคนสมัยนี้มาก ซึ่งไม่ยอมไหว้ควิลิ่งค์หรืออะไรไปแล้ว แต่ได้ยืมโน้ตโบสถ์บางแห่งทางอินเดีย ทางลังกาไม่ได้เอาออกจากโบสถ์พุทธก็มี เพราะถือว่าเป็นศาสนาธรรมชาติ ไม่ใช่มนโง่ไหว้อวัยวะเพศ ไม่ใช่ แต่เป็นสัญลักษณ์ของบิดามารดาที่มนุษย์ที่มีสติปัญญารู้สึกผิดชอบชั่วดีจะต้องยอมรับอยู่เสมอ ฉะนั้นเอาจิตใจโดยพื้นฐานนี้เป็นหลักว่า เราจะไม่มีลืมพระคุณของแม่จะตอบแทนให้สมกัน มีชีวิตอยู่เดี๋ยวนี้ ตอบแทนกันเดี๋ยวนี้ อย่า

ผิดไว้ต่อตายแล้วค่อยทำบุญอุทิศให้ อย่างนั้นเอาเปรียบมากนัก
ไอ้ลูกเอาเปรียบ มีชีวิตอยู่ที่นี้เดี๋ยวนี้ ทดแทนคุณเกิด อย่าผิดว่า
ต่อตายจะทำบุญไปให้ มันจะเป็นข้อแฉตัวเสียมากกว่า

ที่นี้ก็จะดูกันในแง่ที่ว่า แม่สร้างโลก ถ้าบุตรทุกคนใน
โลกปัจจุบันนี้เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา โลกนี้จะมีแต่สันติภาพ
สันติสุขเหลือประมาณ เดี่ยวนี้มันมีบุตรเป็นอันมากที่เป็นบุตร
ที่เลวของบิดามารดา ทำสิ่งที่ไม่ดีเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล
เป็นคนเลว ไม่เคารพเกียรติยศของบิดามารดา ไม่สงวนไม่รักษา
เป็นอันธพาล **ถ้ามันนึกถึงบุญคุณของบิดามารดาแล้ว มัน
เป็น อันธพาลไม่ได้หรอก** เป็นอันธพาลไม่ได้ ถ้าทุกคนเป็น
บุตรที่ดีของบิดามารดาแล้ว ไม่มีอันธพาลในบ้านในเมืองในโลก
นี้

เราจะต้องนึกถึงข้อนี้ว่า มีความกตัญญูรู้คุณบรรพบุรุษ
จะทำอะไรสักหน่อยก็นึกถึงบิดามารดาที่ตายไปแล้ว ถ้ามานี้
พ่อแม่จะยินดีให้ทำไหม ก็ตอบได้เองว่า ไม่ยินดีให้ทำ หรือยินดี
ให้ทำ ตอบได้ด้วยตนเอง แล้วก็ทำแต่ชนิดที่รู้สึกว่าเป็นบิดามารดา
คงจะยินดีอนุโมทนา อนุญาตให้ทำ แล้วก็ทำเกิด มันก็เป็นลูกที่
ดีไม่สร้างกรรมเลวร้ายอาชญากรรมใดๆ เอากระดูกของพ่อแม่
ปั้นเป็นก้อนเป็นรูปเครื่องรางแล้วมาใส่ไว้ในมวยผมของลูกผู้หญิง
ดีกว่าเอาปลัดขิกไปใส่ไว้ในมวยผม แล้วไปประกวดนางงามนะ เอา

กระดูกของพ่อแม่มาใส่ไว้ในมวยผม ตีกว่าเอาปลัดขิกมาใส่ในมวยผม แล้วก็ไปเที่ยวหาโชคลาภอะไรที่ดี ถ้าว่ามันรู้จักพระคุณของแม่คงจะทำอย่างนี้ เอากระดูกของแม่มาบดปั้นเป็นรูปพระเครื่องแขวนคอจะดีกว่าอย่างอื่น เพราะจะช่วยให้กตัญญูให้กตเวทิต์ถึงที่สุด ฉะนั้นใครจะทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก หรือกำลังทำอยู่ หรือจะทำต่อไปข้างหน้า ให้หยุดเถิด หยุดเถิด อย่าทำให้พ่อแม่ น้ำตาตก แม้แต่สักนิดเดียว สักอณูเดียวก็อย่าเลย

ผู้ที่รักลูกถึงที่สุด ไม่มีความเห็นแก่ตัวแม้แต่นิดเดียว นั่นคือแม่ ตัวเมียกันแท้ๆ มันยังเห็นแก่ตัว ยังต่อสู้เป็นศัตรูกัน **ความเห็นแก่ตัวระหว่างตัวกับเมียก็มี แต่ความเห็นแก่ตัวระหว่าง แม่กับลูกนี้มันหาไม่ได้** หาทำยาหยอดตาก็ไม่ได้ ฉะนั้นขอให้เห็นพระคุณแม่ว่า แม่ไม่มีความเห็นแก่ตัวต่อลูกเลย

ถ้าเรามองเห็นพระคุณของแม่โดยชัดเจนอย่างนี้แล้ว มันก็ไม่มีทางที่จะทำอะไรให้เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล หรือทำให้เกิดความรู้สึกว่าแม่ไม่ชอบๆ ถ้าลูกทุกคนจะถือเป็นหลักเกณฑ์ว่าอะไรที่รู้สึกว่แม่ไม่ชอบๆ แล้วก็หยุดไม่ทำ ก็สร้างโลกพระศรีอาริยมุตไตรยขึ้นมาได้ทันที ไม่ทำอะไรที่เป็นการเสียหาย เบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น เบียดเบียนทุกฝ่าย

แล้วจะมีจิตใจกว้าง เพราะความกตัญญู กตัญญูต่อพ่อ

แม่เป็นต้นท่อนก่อน เรามีความกตัญญูต่อพ่อแม่เป็นต้นท่อนก่อน แล้วก็จะกตัญญูต่อคนนอกๆ ออกไปได้ เพื่อนฝูงมิตรสหาย เจ้านายก็กตัญญูได้ กตัญญูไปถึงไอ้สิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ถนนหนทาง ห้วยหนองคลองบึงบ้าง ไม่มีชีวิตเลยก็กตัญญูกับมัน ใช้เป็นประโยชน์ได้ ช่วยกันรักษา ช่วยกันสร้างสรรค์ จะเป็นคน กตัญญูที่กว้างขวางขนาดนี้ **ถ้าหากเรามีความกตัญญูต่อจุดตั้ง** **ต้นสูงสุด จุดตั้งต้นสูงสุดคือบิดามารดา** เป็นจุดตั้งต้นที่จะต้อง กตัญญู และกตัญญูให้ได้ **ก็จะมีแผ่กว้างออกไป เป็นกตัญญู** **ที่ไม่มีขอบเขตเป็นแน่นอน**

ที่นี้พูดเรื่องเห็นด้วยตาธรรมดากันมากหนักแล้ว จะพูด ถึงเรื่องที่ต้องเห็นด้วยจิตใจกันบ้าง แม่เป็นแม่ของลูกโดยทางร่างกายนี้เห็นได้ด้วยตา แต่ยังมีแม่ที่ไม่ได้เป็นทางร่างกาย เป็นทาง จิตทางวิญญาณนั้นก็มียู่อีกแม่หนึ่ง ชื่อนี้ก็เคยพูดกันหลายครั้ง แล้วนะ ถ้าคุณไม่ลืมหืม อาตมาเองก็ยังไม่ลืมหืม เคยพูดหลายครั้ง แล้วว่า **พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์ เป็นพี่** พูดก็ครั้งแล้วลองนึกดู ยังมีแม่อีกชนิดหนึ่ง พระพุทธ เป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์เป็นพี่ๆ นื่องๆ หมายถึงผู้ที่ ปฏิบัติธรรมะถึงที่สุด ได้รับประโยชน์ทางธรรมะแล้ว มันจะเกิด อากาการที่เรียกว่าพระพุทธเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์ เป็นพี่ นี่ก็เหมือนกัน

อย่าลืมแม่คนนี้ แม่สูงสุด **พระธรรมเป็นแม่ที่ให้เกิด**
สิ่งทั้งปวง แม้แต่พระพุทธเจ้า พระธรรมก็ให้เกิดออกมา พระ
 ธรรมให้เกิดขึ้นเรียกว่าทางวิญญานมีอยู่อย่างนี้ แต่มันก็มีที่หลัง
 วัตถุ เกิดทางวัตถุกันก่อน แล้วจึงค่อยมีพระพุทธเป็นพ่อ พระ
 ธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์เป็นพี่ที่หลัง

หวังว่าท่านทั้งหลายจะมีจิตใจกว้างขวาง นึกถึงพ่อแม่ที่
 ไม่ใช่ร่างกาย ไม่มีตัวตน เป็นสิ่งที่สร้างสิ่งทั้งปวง พระธรรมคือ
 ธรรมชาติ คำว่า พระธรรม, ธรรมๆ เกี่ยวกับธรรมชาติ เป็นตัว
 ธรรมชาติโดยตรงก็มี เป็นตัวกฎของธรรมชาติโดยตรงก็มี เป็นตัว
 หน้าที่ที่ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติก็มี เป็นผลที่ออกมาจาก
 หน้าที่เหล่านั้นก็มี ทั้ง ๔ ความหมายนี้เรียกสั้นๆ ว่าธรรมะ
 หรือพระธรรม

อันนี้ที่เป็นมารดาของสิ่งทั้งหลายคือกฎของธรรมชาติ **กฎ**
ของธรรมชาติเป็นต้นเหตุ เป็นตัวบันดาลให้เกิดสิ่งทั้งหลาย
ให้เกิดดับๆ โดยกฎของธรรมชาติ นี้ก็ควรจะรู้ไว้ว่า เป็นสิ่งที่
 เราต้องรับรู้ ถ้าเราไม่รับรู้ เราจะวินาศเอง ถ้าเราไม่รับรู้สิ่งที่มี
 บุญคุณ หรือว่ามีความเกี่ยวข้องอยู่ตลอดเวลา เราจะต้องรับรู้
 กฎของธรรมชาติแท้ๆ แม้จะไม่มีจิตไม่มีวิญญานอย่างคน มันก็
 มุ่งหมายให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง สร้างสรรค์มาอย่างที่จะทำอะไร
 ได้ดี

ก็ดูที่เนื้อที่ตัวชีวิตจิตใจของเรา ธรรมชาติสร้างมาอย่าง
 ดีที่สุด เพียงพอเหมาะสมที่สุดที่จะบรรลุมรรค ผล นิพพาน
 ธรรมชาติสร้างชีวิตร่างกายมาเหมาะสมที่สุดที่จะบรรลุมรรค ผล
 นิพพาน แต่คนโง่เอาไปทดลองเล่นอย่างอื่นเสียหมด แล้วก็ไปกอง
 อยู่ในนรก มันไม่ได้ไปมรรค ผล นิพพาน ทั้งที่ธรรมชาติสร้าง
 มาให้ดีให้เหมาะสำหรับจะไปบรรลุมรรค ผล นิพพาน หรือว่า
 อย่างน้อยก็ไปรวมกันอยู่ที่สวรรค์ แต่สวรรค์ไม่ใช่สิ่งสูงสุด สวรรค์
 เป็นเรื่องยุ่ง ยุ่งแบบสวยงาม ดีกว่าโลกมนุษย์ที่มันยุ่งอย่างแบบ
 รุงรัง สูงไปจากสวรรค์เกิด ก็จะเป็นเรื่องของมรรค ผล นิพพาน

เรามีร่างกายชีวิตจิตใจเหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้
 บรรลุ มรรค ผล นิพพาน แต่กิเลสมันครอบงำ อวิชามันครอบ
 งำ เอาไปใช้อย่างตรงกันข้ามเสียหมด เกิดมาสูญเปล่าเสียชาติ
 เกิด ที่เกิดมาแล้วไม่ได้รับสิ่งนี้ ทั้งที่ธรรมชาติสร้างมาให้เหมาะ
 แล้ว สำหรับจะได้รับสิ่งนี้ แล้วจะไปโทษใครเล่า มันไม่กตัญญู
 ต่อผู้สร้างมา คือธรรมชาติ ที่สร้างมาอย่างดี เราเอามาใช้อย่าง
 เลว นี่คือเราไม่กตัญญูต่อผู้สร้าง คือธรรมชาติ ซึ่งเป็นแม่ชนิด
 หนึ่ง เป็นแม่ทางจิตทางวิญญาณ ขอให้รับรู้ไว้ด้วย

ไหนๆ วันนี้เป็นวันแม่ พุดกันถึงเรื่องแม่แล้วก็พุดให้หมด
 ทั้งแม่ทางร่างกายคือทางวัตถุ ทั้งแม่ทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ มอง
 ดูให้ครบถ้วนทั้ง ๒ แม่ แล้วก็ประพุดิตนให้ถูกต้องตามที่ ควร

จะประพาศให้ได้รับประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย ก็จะไม่เสียที่ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธศาสนา ได้มีแม่ที่เกิดมาทั้งฝ่ายร่างกาย ทั้งฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ ขอให้แม่ได้เป็นแม่ตามความหมายที่สูงที่สุด มีพระพุทธเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ นั่นแหละจบเรื่อง จบเรื่องของพ่อแม่ ของ วันแม่ คิดว่าควรจะพอกันทีแล้ว

วันนี้เอาเรื่องของแม่มาพูดแทรกเรื่องของเด็กอายุ ก็ขอให้ได้สนใจกำหนดจดจำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ อย่าลืมประโยคที่ร้ายกาจที่สุด **ลูกหมาไม่เคยเลี้ยงแม่ แต่ก็ไม่เคยทำให้แม่น้ำตาตก** ช่วยจำไว้ดีๆ เราจะต้องเป็นบุตรมนุษย์ เป็นบุตรมนุษย์ ถ้าเป็นเพียงบุตรคนยังไม่แน่หรอก เป็นลูกคนยังไม่แน่ เป็นลูกมนุษย์จึงจะแน่ เพราะลูกคนมันโง่ มันเร็วกว่าลูกหมาก็ได้ แต่ถ้าเป็นลูกมนุษย์แล้ว ไม่มีทางจะเร็วกว่าลูกหมาหรอก ขอให้สนใจไว้เถิด

เรื่องวันแม่ เรื่องพระคุณของแม่ หรือจะต้องรับรู้เกี่ยวกับแม่ก็สมควรแก่เวลา อาตมาขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลายสวดบทพระธรรม เป็นเครื่องส่งเสริมกำลังใจให้ปฏิบัติถูกต้องที่สุดถึงที่สุด สมกับที่เป็นมนุษย์เกิดมาแล้ว มีแม่ด้วยกันจริงๆ คน ต่อไป ในกาลบัดนี้เทอญ.

ปีที่พิมพ์ พฤษภาคม ๒๕๕๓
จัดพิมพ์โดย ธรรมทานมูลนิธิ

ผู้สนใจหนังสือเล่มนี้สามารถติดต่อได้ที่

ธรรมทานมูลนิธิ

๖๘/๑ หมู่ ๖ ต.เลม็ด อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ๘๔๑๑๐

โทร. (๐๗๗) ๔๓๑๕๕๖, ๔๓๑๖๖๑-๒ โทรสาร (๐๗๗) ๔๓๑๕๕๗

สำนักพิมพ์

(ลิขสิทธิ์ไม่สงวนสำหรับการพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน สงวนเฉพาะการพิมพ์จำหน่าย)

ลูกหมาไม่มีโอกาสตอบแทนคุณพ่อแม่
แต่ลูกหมาไม่เคยทำให้พ่อแม่หน้าตาตก

พุทธมอญในทวีปเอเชีย